

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

матеріали
університетської конференції

28 листопада 2025 року

м. Одеса

самоідентифікації та розвитку в системі європейських цінностей. Вона продовжує розвиватися через практику, через участь громадян у доленосних рішеннях, через опір агресії і через утвердження принципу, що влада в державі належить народу. Саме ця еволюція визначає майбутнє української державності, роблячи її частиною світового демократичного процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козюбра М. І. Загальна теорія права: Підручник. Київ: Ваїте, 2021. 416 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30, ст. 141.
3. Стоцький Я. В. Основи демократії. Методичний посібник (із тематичним словником) для студентів денної, заочної і заочно-дистанційної форм навчання. Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулля, 2011. 103 с.
4. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

Ключові слова: Демократія, Реформування, Державний лад, Партиципативна демократія, Деліберативна демократія, Конституція, Громадянське суспільство

Keywords: Democracy, Reform, State system, Participatory democracy, Deliberative democracy, Constitution, Civil society

Ковбасюк Степан Валерійович

Національний університет «Одеська юридична академія»

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Розуміння природи інституціоналізації сучасної держави є необхідною ланкою загальнотеоретичного осмислення її інституційної системи. Сучасний інституціоналізм розглядає інститути як набір формальних і неформальних

правил, які структурують поведінку індивідів. Однак через таке широке розуміння фактично неможливо розробити узгоджений підхід до визначення переліку цих прави та їх особливостей, внаслідок чого невизначеною залишається і структура інституту. Так представники соціологічного інституціоналізму включають до цього переліку норми, культурні обмеження, символи, звичаї або навіть міфи і церемонії, тоді як представники раціонального інституціоналізму розглядають інститут як набір раціональних правил, які структурують поведінку індивідуума і прийняття ним рішень, виключаючи міфологічно-символічний контент інституту [1, с. 56].

Варто зазначити, що структура інституту не повинна обмежуватися лише правилами, що конституують інститут, але й не повинна бути надто широкою, тому що це розмиває поняття інститут, робить неможливим його розмежування із аналогічними явищами. Слід погодитися з позицією професора А. Грейфа, який крім правил поведінки в рамках інституту називає й інші елементи – уявлення та організації. Правила й організації є раціональними, спостережуваними компонентами інституту, уявлення – прихованими [2, с. 915-918].

Виходячи з того, який з елементів інституту є домінуючим, інститути можуть існувати у формі організацій, нормативів чи уявлень. В рамках цього дослідження інституціоналізації держави ми будемо керуватися саме таким розумінням структури інститутів. Визнаючи особливості інституціоналізації саме у сфері, пов'язаній з діяльністю сучасної держави, необхідно відзначити, що важливою рисою є правове наповнення цього процесу. Відтак, можна констатувати юридизацію інституційної сфери сучасної держави. Розглядаючи процес юридизації інституціоналізації, слід розуміти його як комплекс заходів і процедур, спрямованих на надання правової основи загальним процесам створення та впровадження інститутів у суспільні практики. Цей процес базується на двох головних елементах: перший – це легалізація інститутів держави, які вже стали частиною суспільних практик здобули певний рівень суспільної довіри та визнання; другий – впровадження правової форми їхньої

діяльності.

Легалізацію як правовий феномен доцільно розглядати не лише як процес, а й як самостійну систему, спрямовану на досягнення конкретного результату — переведення певних об'єктів у стан, що відповідає вимогам чинного законодавства. Реалізація цієї мети відбувається шляхом послідовного виконання дій, чітко узгоджених із визначеною моделлю процедури легалізації, що забезпечує її правову коректність, передбачуваність і результативність.

Із цього приводу Д.Г. Манько зазначає, що «легалізація є певним алгоритмом, який визначає склад і послідовність юридичних дій, результатом яких є приведення певних об'єктів, у відповідність із чинним законодавством, а також пов'язаний із задоволенням окремих потреб суспільства й держави» [3, с. 108].

Відповідно, процедури нормативно-правової регламентації, зокрема реєстраційні, дозвільні або пов'язані з прийняттям конкретного акта, яким визначається статус інституту що фактично сформувався в суспільстві та має достатній рівень інституційної довіри (тобто є легітимними), виступають формою їх легалізації.

Не менш важливим аспектом юридизації інституціоналізації сучасної держави є визначення та забезпечення належних правових форм діяльності інститутів. Основними ознаками таких форм виступають:

- а) правовідповідність — діяльність здійснюється на підставі права та у суворій відповідності до встановлених ним процедур і норм;
- б) правозначущість — результати діяльності мають юридичне значення, оскільки породжують, змінюють або припиняють правові наслідки.

Водночас легітимація інститутів сучасної держави повинна ґрунтуватися на фактичному визнанні доцільності та відповідності положень, що підлягають інституціоналізації, реальним суспільним потребам і запитам.

У найзагальнішому розумінні інституціоналізація постає як процес формування, становлення та закріплення нових державних і громадських інститутів, які виступають стійкими формами організації спільної діяльності

людей. Вона охоплює визначення та нормативне закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, а також упорядкування їх у таку систему, що здатна функціонувати задля задоволення суспільних потреб.

Процес інституціоналізації зумовлює формування статусно-функціональної структури держави, сприяє упорядкуванню та структуризації суспільства. Як наслідок, це підвищує рівень організованості, упорядкованості та ефективності діяльності державних і громадських інститутів, зокрема органів державної влади.

Процес інституціоналізації доцільно розглядати насамперед як закріплення, утвердження та створення основи для стабільного розвитку суспільних відносин і практик. По суті, інституціоналізація є характерною тенденцією для стабільних суспільств і держав, які віддають перевагу еволюційному розвитку та реформуванню вже сформованих інститутів і систем, на протидію революційним змінам. Водночас інституціоналізацію не можна трактувати як наперед заданий або лінійний процес поступального розвитку – вона завжди залежить від конкретних історичних, політичних і соціокультурних умов.

Узагальнюючи викладене, під правовою процедурою інституціоналізації інститутів сучасної держави слід розуміти засновану на нормах права послідовність взаємопов'язаних дій, що здійснюються уповноваженими суб'єктами та спрямовані на створення нового або інтеграцію вже існуючого інституту в інституційну систему держави.

Основною метою зазначеної процедури є формування таких інститутів держави, які відповідають критеріям ефективності, прозорості та підконтрольності, а також характеризуються здатністю до адаптації та модернізації у відповідь на динамічні суспільні зміни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Judge D. Political Institutions in the United Kingdom. Oxford : Oxford University Press, 2005. 323 p.

2. Greif A. Cultural Beliefs and the Organization of Society: A Historical and Theoretical Reflection on Collectivist and Individualist Societies. The Journal of Political Economy. 1994. № 102. P. 912–950.

3. Манько Д.Г. Технології та алгоритми юридичної діяльності : дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2020. 460 с.

Ключові слова: держава, інститут, інституціоналізація, функції держави, юридизація.

Keywords: state, institution, institutionalization, functions of the state, juridization.

Березневич Влада Олексіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»

доктор філософії в галузі права

ПРОЯВИ СУЧАСНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних умовах соціально-політичного розвитку окремих країн, загальної глобалізації та зростання інтеграційних процесів виникає необхідність нового теоретико-правового підходу для обґрунтування різних аспектів поняття "суверенітет". Ця потреба виникає внаслідок зміни сприйняття класичного розуміння суверенітету в умовах сучасного світу [1, с. 784].

У світі концепція суверенітету держави стає об'єктом уваги для дослідників, політиків і громадськості. Цей складний термін включає безліч аспектів, які постійно еволюціонують під впливом подій і викликів, що визначають глобальне політичне та економічне поле.

Класичне розуміння суверенітету стало об'єктом активної критики з боку представників теорій «обмеженого», або «розмитого», суверенітету. Адже за минулі століття багато що змінилося в світі, проте зміни покищо не вплинули на сутність і значення суверенітету в практиці конституційно-правового

Секція 3 Тенденції та перспективи розвитку сучасної держави	55
Завальнюк Володимир Васильович.....	55
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	55
Гаркуша Євген Олексійович	60
СПАДКОВІСТЬ ТА НОВИЗНА В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.....	60
Губніцька Валентина Віталіївна	63
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЕМОКРАТІЇ У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ	63
Ковбасюк Степан Валерійович	67
ЮРИДИЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.....	67
Березневич Влада Олексіївна	71
ПРОЯВИ СУЧАСНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	71